

Добрянська Н. В.<https://orcid.org/0000-0002-6319-0409>

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена розкриттю впливу глобалізаційних процесів на публічне управління освітою в Україні. Визначено, що враховуючи сучасні динамічні зміни у світовій економіці, глобалізацію слід розглядати як всеохоплюючий процес, який здатен радикально трансформувати звичні державні інститути. При цьому найбільш чутливою до них є сфера освіти, яка в сучасних умовах трансформується з «національного надбання» на важливий стратегічний ресурс світової конкурентоспроможності. В контексті нашої держави проблематика впливу глобалізації на публічне управління освітою набуває виняткової актуальності, що обумовлено її спрямуванням на європейську інтеграцію, потребою у адаптації з міжнародними стандартами та викликами, пов'язаних з воєнним станом, що призвели до масової міграції як здобувачів освіти, так і педагогів.

На сьогоднішній день система публічного управління освітою знаходиться під суттєвим впливом глобалізації, що змінює не тільки сутність та форми освітніх процесів, але й сам механізм галузевого управління. Глобалізацію слід вважати потужним важелем змін, адже дозволяє інтегрувати національні освітні системи у міжнародний освітній простір, активізувати конкурентну боротьбу за людський капітал, впроваджувати новітні технології та цифрову трансформацію, а також адаптуватися до існуючих вимог ринку праці, який безперервно розвивається. Проте наявна модель публічного управління освітою в нашій державі характеризується недостатнім рівнем гнучкості, централізованістю, бюрократизмом, а також недостатньою адаптованістю до мінливих умов зовнішнього середовища. Це спричиняє розрив між державними стратегічними цілями в освіті (наприклад, їх узгодженістю з міжнародними стандартами) та практичними аспектами багаторівневого управління.

Визначено, що глобалізація внесла докорінні зміни у публічному управлінні освітою в Україні, трансформувавши її з суто внутрішньої управлінської функції у простір глобальної конкуренції. Освіта змогла інтегруватися у світовий освітньо-науковий простір, оскільки стала частиною міжнародного ринку інтелектуального капіталу. Головним напрямом впливу глобалізації для України є імплементація з європейськими освітніми орієнтирами. Публічне управління належним чином адаптувало законодавство, однак рівень практичного впровадження принципів академічної самостійності закладів освіти вимагає наступного посилення.

Ключові слова: публічне управління, глобалізація, євроінтеграція, сфера освіти, вплив глобалізації.

Постановка проблеми. Сучасному етапу суспільного розвитку притаманна абсолютна глобалізація, яка здатна змінювати освіту з місцевого суспільного блага на важливий засіб міжнародної економічної конкуренції. Для України дана проблематика набуває виняткової актуальності через низку причин. По-перше, існують протиріччя між міжнародними стандартами та національною ідентичністю. Так, публічне управління вимушене забезпечувати баланс між вимогою гармонізації та потребою у збереженні соціокультурної ідентичності. По-друге, на даний час

доволі гостро постає проблема відтоку людського потенціалу через посилення глобалізаційних процесів на ринку праці та інтенсифікацію науково-освітньої співпраці в умовах воєнного стану. Державні механізми управління на сьогодні володіють обмеженим інструментарієм впливу для утримання інтелектуального капіталу всередині країни. По-третє, має місце невідповідність темпів цифровізації. Так, глобальний перехід до дистанційного навчання потребує від публічного управління оперативної законодавчої та інфраструктурної адаптації, що часто унеможлиблює

ється бюрократизмом та ресурсною обмеженістю. Крім цього, глобалізація потребує від управлінців високого рівня мобільності та стратегічного мислення, в той час коли вітчизняна система публічного управління освітою досі знаходиться на етапі змін від радянської централізованої моделі до європейської децентралізованої. Відтак, найбільш актуальною науковою проблемою сьогодення є брак єдиного, адаптивного механізму публічного управління освітою в Україні, яка б сприяла ефективній інтеграції у міжнародний освітній простір, зменшуючи при цьому ризики втрати інтелектуального потенціалу та забезпечуючи високий рівень національної безпеки в гуманітарній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дану проблематику досліджували такі науковці як Л. Гаєвська, О. Іваній, Т. Краснобока, М. Огороднійчук, Н. Піроженко, Н. Побірченко, О. Поліщук, Т. Прохоренко, Р. Федун, Л. Шкіль, Н. Шульга та інші. Однак дослідження існуючих проблем в сфері адаптації публічного управління освітою до умов глобалізації (динамічна технологічна трансформація, зростання міграції, необхідність посилення міжнародної освітньої конкуренції тощо) носять здебільшого фрагментарний та без системний характер. Тому все це обумовлює актуальність проведення даного дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття впливу глобалізаційних процесів на публічне управління освітою в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сучасні глобальні трансформації відзначаються всеохоплюючим динамізмом. Глобалізаційні процеси стимулюють «стирання територіальних та соціально-психологічних кордонів» та поступове уподібнення способів життя в різних куточках планети. Глобалізація вважається багатовимірним процесом, що включає в себе економічну, політичну, культурну та соціальну сфери. Економічний аспект глобалізації полягає в лібералізації ринків, мінімізації виробничих витрат за допомогою переміщення потужностей та переважанні транснаціональних корпорацій. У політичному вимірі глобалізація спричиняє послаблення ролі національних держав, стимулює інтенсифікацію міграційних потоків, а також мінімізує вплив держави на суспільство. Культурний аспект глобалізації полягає в уніфікації ринків та стилів життя, де Інтернет стає визначальним інформаційним каналом, а англійська мова – опорним засобом взаємодії. Це відкриває безмежні перспективи для транскордонного обміну та активізації світового туризму.

У соціальному вимірі глобалізація проявляється у безперешкодному виборі місця проживання та покращенні рівня життєдіяльності за рахунок інтеграції у міжнародні міграційні процеси. Аналогічні явища чітко простежуються в сучасному українському суспільстві. Тому, можна узагальнити, що визначальним вираженням глобалізації в освітній сфері є становлення єдиного відкритого освітнього простору. Триває гармонізація вітчизняної освітньої системи з європейськими стандартами, що актуалізує подальше дослідження даної проблематики, визначення потенційних ризиків та формування прогностичних стратегій подальшого розвитку галузі.

Глобалізація як процес інтеграції та взаємозалежності національних економік, політичних систем, культур та суспільств суттєво впливає на національні системи управління. Вона призводить до значних змін у функціонуванні державних інститутів, створює нові виклики та можливості для країн, що беруть участь у глобальних процесах. Глобалізаційні процеси мають комплексний вплив на національні системи управління, створюючи як нові можливості для розвитку, так і зумовлюючи серйозні виклики. Уряди країн повинні адаптувати свої політики та інститути до нових умов, забезпечуючи стабільність, ефективність і стійкість національних систем управління. В умовах глобалізації для України особливої важливості набувають питання інтеграції міжнародного досвіду, співпраці з міжнародними організаціями та розробки нових підходів до управління, що відповідають вимогам сучасного світу [6].

Процеси глобалізації в освіті доцільно розглядати в декількох аспектах: інституційному, концептуальному, процесуальному. Інституційний аспект передбачає аналіз проблеми під кутом зору створення і функціонування різних міжнародних освітніх організацій. Концептуальний аспект – теоретичне обґрунтування сутності та проявів глобалізації в освітній сфері. Весь спектр концепцій розподіляють на три групи: асиміляційні, що передбачають забезпечення пріоритетного культурного і освітнього розвитку однієї домінуючої нації і занепад інших внаслідок уніфікації; мультикультурні, що визначають автономний розвиток різних культурних груп, які підкреслюють свою унікальність; інтеркультурний, спрямований на взаємозбагачення різних культур шляхом взаємодії, взаємопроникнення. Процесуальний аспект характеризує механізм розробки і впровадження будь-яких інновацій в освіті. Яскравим прикладом прояву всіх аспектів гло-

балізації освіти може бути Болонський процес, метою якого є зближення і гармонізація систем освіти країн Європи з метою створення єдиного європейського простору вищої освіти [5].

Освіта, стає ключовим фактором розвитку інноваційного потенціалу і творчості, а також інтеграції та солідарності. Навколо освіти групується низка ключових питань глобалізації: стратегія інтернаціоналізації; транснаціональна освіта; забезпечення міжнародної якості; підприємницькі підходи до функціонування освіти; регіональна і міжрегіональна співпраця; інформаційна і комунікаційна технології та віртуальні навчальні заклади; поява нових освітніх посередників – провайдерів освіти, проблеми рівноправності і доступності освіти тощо. Все це невідворотно змінює роль держави в освітній політиці, викликає реформування і зміну структури освітньої політики. Отже, процес глобалізації глибоко змінив способи розробки, здійснення та оцінювання політики в галузі освіти, оскільки глобалізація спровокувала перебудову самої держави щодо здійснення освітньої політики. Відповідно, політика в галузі освіти тепер визначається не тільки суб'єктами всередині національної держави, але і різними складними процесами, що відбуваються у глобальному масштабі [1, с. 164].

Отже, освіта під впливом глобалізації на даний час є найважливішим засобом, який забезпечує ефективність розвитку економіки та конкурентоспроможності країни загалом. Слід узагальнити вплив глобалізаційних процесів на публічне управління освітою в Україні, що виражається у:

- активізації конкурентної боротьби між державами, що стимулювало їх до впровадження новітньої освітньої політики задля посилення власної конкурентоспроможності (шляхом реформування навчальних програм, покращення якості освіти, внесення змін до порядку оцінки якості роботи навчальних закладів, створення сприятливих передумов для розвитку людського капіталу тощо);

- активізації розвитку новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, що спричинив революційну трансформацію в людській життєдіяльності (зростання інформації, розширення її доступності та зберігання; впровадження нових форм комунікації, взаємовідносин та обміну досвідом; нова можливість обробки інформаційних даних та підготовки звітів, забезпечення відкритості та підзвітності освітніх установ тощо).

Нинішній стан державного управління освітою в Україні свідчить про глибокий інституцій-

ний дисонанс між проголошеними стратегічними цілями, зокрема, побудовою компетентісно орієнтованої, інклюзивної та інноваційної освітньої системи та реальною практикою їхньої реалізації. Незважаючи на значні нормативно-правові зміни, зокрема прийняття Закону України «Про освіту», запровадження Нової української школи, інтеграцію в Болонський процес та поступову децентралізацію, система державного управління освітою залишається поглинутою структурними дисфункціями, які системно девальвують ефективність даних реформ. Серед ключових системних обмежень варто виділити: відсутність узгодженої, довгострокової національної освітньої стратегії, що спричиняє епізодичність та політичну кон'юнктурність освітньої політики, відсутність узгоджених індикаторів ефективності та механізмів оцінювання впливу реформ; асиметрію повноважень у вертикалі управління, де децентралізація зводиться до фіскального перерозподілу обов'язків без належного надання методичної, аналітичної та кадрової підтримки громадам, що формує «імплементативний розрив» між національними ініціативами та їхньою локальною реалізацією; надмірну бюрократизацію та слабку розвиненість культури управління на основі даних, коли основними критеріями ефективності залишаються вхідні показники, замість вимірювання результатів навчання, трансверсальних компетентностей, готовності до навчання протягом життя чи внеску освіти в людський, соціальний та економічний капітал; фрагментацію інформаційно-аналітичного поля, зокрема відсутність єдиної інтегрованої освітньої інформаційної системи, що унеможливує формування цілісної аналітичної бази для стратегічного планування, прогнозування та оцінки політик [3, с. 185–186].

Погоджуємося з думкою науковців, що освіта, як і всі інші соціальні процеси, зазнає глобалізованого впливу та сприяє зміні світогляду людини. Діджиталізація освітнього процесу в умовах глобалізації спричинила появу таких явищ, як мобільність, індивідуальна освітня траєкторія. Завдяки їм учасники освітнього процесу мають можливість задовільнити свої гносеологічні потреби не лише у вітчизняних, а й зарубіжних закладах освіти. Зважаючи на розвиток науки, техніки, ринків, освіта повинна відповідати вимогам часу і потребам людини. Сучасні технологічні процеси здійснюють неабиякий вплив на фізичну, психічну структуру людей і в цілому на антропологію. Зазнають корекції традиційні уявлення про неефективне для розуміння, адже технології

мають можливість забезпечити неефективне уявлення – ефективним. У такий спосіб відбувається формування нового типу людини – цифрової. Остання по іншому сприймає світ, бачить себе в цьому світі. Така людина, як свідчать наші спостереження, втрачає відчуття часу та уникає відповідальності, вона є суб'єктом, який постійно мандрує в мережі створеній завдяки цифровим технологіям і в такий спосіб демонструє свою самоорганізованість і активність. Практично вона є частиною комплексної цифрової системи, і відповідно до цього формує власну систему мислення. Адже саме власне вибудована система, в основі якої покладено нелінійні підходи, дозволяє людині не лише зазнавати впливу цифрового світу, а й самій впливати на нього. Тобто, людина в умовах глобалізації, діджиталізації є не лише активним учасником процесів, а й продуктом цих процесів [4, с. 189–190].

Відтак, освітня політика є складовою загальнодержавної стратегії розвитку кожної країни, індикатором її світогляду та показником реалізації принципу співробітництва між державами з метою збереження власних традицій та світової інтеграції. Ізоляція освітнього простору за умов глобальних викликів та швидких технологій неможлива. Вплив зовнішніх факторів на формування сучасної освітньої політики України має системний і небезпечний характер [2, с. 56].

Отже, глобалізація, як істотний чинник суспільного прогресу, викликала фундаментальні зміни в усіх соціальних інститутах, зокрема суттєво переформатовавши освітню парадигму. Визначальними проявами глобалізації освіти стає її прозорість доступу до світових ресурсів та знань, що визначає системне зближення та уніфікацію національних та глобальних освітніх просторів. Інтернаціоналізація та стандартизація освіти спричиняють глибоку системну трансформацію навчального циклу, що виражається у перегляді змістового наповнення, модернізації методологічного інструментарію та впровадженні новітніх організаційних форм навчання. Зростає також роль освіти як головного важеля впливу на сталий суспільний розвиток. Завдяки впровадженню інформаційних ресурсів глобалізація освіти набуває глибшого змісту, зумовлюючи оптимізацію інтелектуальної праці та вихід на новий рівень якості підготовки кадрового потенціалу. Відтак, освіта набуває ознак комерційного характеру, що зумовлює трансформацію фінансо-

вих моделей та залучення альтернативних інвестиційних інструментів. Водночас, глобалізація освіти постає багатоаспектним феноменом, який генерує не тільки потужні стимули для розвитку, але й низку критичних перешкод, що вимагають нагального вирішення.

Висновки. Таким чином, беручи до уваги все вище наведене можна дійти висновку, що глобалізація внесла докорінні зміни у публічному управлінні освітою в Україні, трансформувавши її з суто внутрішньої управлінської функції у простір глобальної конкуренції. Освіта змогла інтегруватися у світовий освітньо-науковий простір, оскільки стала частиною міжнародного ринку інтелектуального капіталу. Головним напрямом впливу глобалізації для України є імплементація з європейськими освітніми орієнтирами. Публічне управління належним чином адаптувало законодавство, однак рівень практичного впровадження принципів академічної самостійності закладів освіти вимагає наступного посилення.

Варто зауважити, що вплив світових технологічних трендів став важливою рушійною силою для розвитку цифрової інфраструктури. В контексті повномасштабної збройної російської агресії та масової міграції якраз цифрові механізми управління сприяли збереженню цілісності національної освітньої системи та забезпеченню її зв'язку із міжнародною спільнотою. Однак, все ж визначальним несприятливим результатом глобалізації для України слід вважати посилення «відтоку мізків». Так, усунення бюрократичних бар'єрів у підтвердженні кваліфікацій та світова мобільність, разом з внутрішньою нестабільністю, загрожують втраті людського капіталу. Державна політика має зосередитися на «циркуляції талантів», створюючи сприятливі передумови для забезпечення участі науковців та студентів з-за кордону до реалізації вітчизняних проектів.

Отже, публічне управління освітою повинне й надалі активно розвиватися від централізованого контролю до моделі сервісної держави. При цьому пріоритетами мають бути покращення рівня якості освіти за рахунок незалежних систем акредитації, розвитку дуальної освіти для узгодженості з вимогами глобального ринку праці та максимізація інвестицій у наукомісткі технології. Відтак, глобалізаційні процеси відкривають як унікальні перспективи для системного оновлення, так і серйозні небезпеки для національної гуманітарної безпеки.

Список літератури:

1. Гаєвська Л.А., Побірченко Н.С., Шульга Н.Д. Вплив глобалізації на освітню політику (міжнародний аспект). *Вісник післядипломної освіти*. 2022. Випуск 19 (48). С. 158–182. DOI: [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2022-19\(48\)-158-182](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2022-19(48)-158-182).
2. Краснобока Т., Шкіль Л., Огороднійчук М. Державне управління освітою в контексті європейської інтеграції України. *Публічно-управлінські та цифрові практики*. 2024. Випуск 2. С. 54–61. DOI: <https://doi.org/10.31673/2786-7412.2023.029611>.
3. Піроженко Н., Іваній О. Модернізація системи державного управління освітою в контексті глобалізаційних викликів. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2025. Випуск 34. С. 179–189. DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb342025351485>.
4. Поліщук О., Поліщук О. Освіта в умовах діджиталізації та глобалізації. *Humanities Studies*. 2024. Випуск 20(97). С. 186–192. DOI: <https://doi.org/10.32782/hst-2024-20-97-21>.
5. Прохоренко Т.Г. Глобалізація освіти та її наслідки. *Академічні візії*. 2025. Випуск 39. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14882099>.
6. Федун Р.М. Аналіз впливу глобалізаційних процесів на публічне управління в Україні. *Академічні візії*. 2024. Випуск 33. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12772880>.

Dobrianska N. V. IMPACT OF GLOBALIZATION ON PUBLIC EDUCATION MANAGEMENT IN UKRAINE

The article is devoted to revealing the impact of globalization processes on public education management in Ukraine. It is determined that taking into account the current dynamic changes in the world economy, globalization should be considered as a comprehensive process that is capable of radically transforming the usual state institutions. At the same time, the most sensitive to them is the sphere of education, which in modern conditions is transforming from a “national heritage” into an important strategic resource of global competitiveness. In the context of our state, the issue of the impact of globalization on public education management is becoming exceptionally relevant, which is due to its focus on European integration, the need to adapt to international standards and challenges associated with martial law, which led to mass migration of both students and teachers.

Today, the system of public education management is under the significant influence of globalization, which changes not only the essence and forms of educational processes, but also the mechanism of sectoral management itself. Globalization should be considered a powerful lever of change, as it allows integrating national educational systems into the international educational space, intensifying the competitive struggle for human capital, introducing the latest technologies and digital transformation, as well as adapting to the existing requirements of the labor market, which is constantly developing. However, the existing model of public education management in our country is characterized by an insufficient level of flexibility, centralization, bureaucracy, as well as insufficient adaptability to changing environmental conditions. This causes a gap between state strategic goals in education (for example, their consistency with international standards) and practical aspects of multi-level governance.

It is determined that globalization has brought about fundamental changes in the public administration of education in Ukraine, transforming it from a purely internal management function into a space of global competition. Education was able to integrate into the world educational and scientific space, as it became part of the international market of intellectual capital. The main direction of the impact of globalization for Ukraine is the implementation of European educational guidelines. Public administration has properly adapted the legislation, however, the level of practical implementation of the principles of academic autonomy of educational institutions requires further strengthening.

Keywords: public administration, globalization, European integration, education, impact of globalization.

Дата першого надходження статті до видання: 15.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 04.05.2026